

Çile’den Hareketle Necip Fazıl Kısakürek’in Anlam Dünyası

EYLEM SALTİK*

ÖZ

Necip Fazıl Kısakürek, şiirlerini “sezmek” ve “düşünmek” eylemleri sayesinde yazdığını ifade etmiş ve şiirini “belli başlı bir sanat anlayışından tüten şiirler” olarak tanımlamıştır. Şairin poetikasına ait bu ifadeler, onun şiirinin hem sezme ve düşünme eylemlerinin yarattığı çelişkiler üzerine kurulu olduğu hem de özenli bir kurguya sahip olduğu anlamına gelmektedir. Necip Fazıl bir taraftan seçtiği imgelerle bir taraftan da yarattığı etkili ses ile her dönem okurun dikkatini çekmeyi başarmıştır. Onun “şiir mefkûresi”ne varabilmek için anlam derinliği yaratacak kelimeler seçtiği, bunların kurguda bütünlük oluşturacak şekilde birbirini tamamladığı ve bir anlam evreni yarattığı görülür. Necip Fazıl şiirinde anlam derinliği ve bütünlüğü sağlayan başat unsurlardan biri imgedir. Şairin değişen his ve fikir dünyası titizlikle seçilen imgelerin arkasında gizlidir. Necip Fazıl’ın varlığı, dünyayı, yaşamı anlamlandırma çabası ve bunun bireysel sonucu imgenin gizlediği anlam çözüldüğünde ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, Necip Fazıl’ın *Çile* isimli eserindeki anlam dünyası, imgeler tespit edilerek çözümlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Necip Fazıl, *Çile*, şiir, poetika, anlam, imge

Ahmet Hamdi Tanpınar, “Şiir Hakkında I” başlıklı makalesinde “şiir ve kalemler sanat ferdi en mutlak ve hür suretle kendini idrak ettiği zirvedir” der (1998:14). Sanatçı için eseri, kendiyi baş başa kaldığı tek yerdir. O her ne kadar yaratma sancısı çekse de, bu anı yaşamaktan memnundur. Çünkü iç dünyasında yaşadığı olumsuzluklar, eser ile buluşma noktasında hazza dönüşür ve sanatçı bu sayede eksikliklerinden acı bir şekilde de olsa zevk duyar. Bu zevk duyma anı geçicidir. Kaynağı ne olursa olsun, sanatçı-

* Yrd. Doç. Dr., Osmangazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/ESKİŞEHİR
E-posta: esaltik@ogu.edu.tr

nın problemini çözmez ve sanatçı yaratma sancılarını çekmeye devam eder. Wellek bu durumu “şairlik yeteneğinin insana bir eksikliği telafi etmek için” verildiğini belirtir (1993:62). Pope hem kambur hem cücedir, Byron topaldır, Proust nevrozlidir. Necip Fazıl da bir eksiklik duyar, ancak bu eksiklik somut bir uzvun değil, soyut bir unsurun eksikliğidir. Şiirlerinin derin yapısında bilinçdışına ait simgesel anlatımlarla karşılaştığımız Necip Fazıl’ın da tamlık arayışını yaşadığı görülmektedir. Şiirlerindeki anlam dünyasının belirleyicisi, şairin kaygıları ile bunların neden olduğu boşluktur. Boşluk, şairi “ben” ile dünya arasındaki uyumsuzluğun neden olduğu trajediye itmiştir. Bergson’un, şuur zamanına geçişin gerçeklik düzeyindeki araçlarından biri olarak tanımladığı şiir, Necip Fazıl için, yaşadığı trajik hâli dışı vurduğu bir araç olmuştur. O, yaratıcı süreç içinde çatışmalarını çözümlenmeye ve şiir aracılığıyla tamlığa varmaya çalışmıştır.

Necip Fazıl’ın hayatının izdüşümü olan *Çile* eserindeki şiirler, yaratıcı sürecin tüm sancılarını yansıtmaktadır. Bu eserdeki şiirlerin anlam dünyası metonimik bir yapıya sahiptir. Bu yapının merkezinde “ben”, “ben”in etrafında ise beş temel unsur ve bunların zıt kavramları¹ yer almaktadır. Yaşam/ölüm, dünya/öte dünya, akıl/iman, boşluk/hakikat ve Yaradan/yaratılan “ben”in merkeze yerleştirildiği bir dünya içinde anlamlandırılarak işlenmiştir. *Çile*’de “ben” kaynaklı kaygı durumunun yarattığı bu yapı şiir dilini de etkilemiştir. Zor beğenen, tatmin olmayan, titiz bir karaktere sahip şairin, yaşadığı kaygıları, çatışmaları, sancuları anlatmaya çalışırken “ben” kaynaklı trajedisine estetik bir sancının daha eklendiği görülür. Öznenin sancısı yalnızca “varlık”ı anlamlandırma safhasında yaşanmamış, anlamı taşıyan kelimeleri bulma sürecinde de devam etmiştir. Bu nedenle Orhan Okay, Necip Fazıl şiirini “estetik/poetik kaygılar ve inanç/ideal kaygılar” taşıyan şekilde sınıflandırmıştır.

Necip Fazıl, kelimeyi şöyle tanımlar: “Şiirde her kelime, kendi zatı ve öbür kelimelerle, nispeti yönünden şairin gözünde, içine renk renk, çizgi çizgi ve yankı yankı cihanlar sığdırılmış birer esrarlı billur zerredir” (1999:484). Böylece kelimelerin şiirin anlam evrenindeki rolünün ne kadar önemli ve zor olduğuna vurgu yapar. Şair için kelime cihanı rengiyle, sesiyle betimleyebilen, ancak sırrını kolay kolay ele vermeyen bir unsurdur. “İman, ihlâs, vecd ve aşk, bunlar birer kelime / Kelimeyi boğardım verselerdi elime” dizelerinde kelimelerin arkasına gizlenen anlam evreni ironik bir dille vurgulanır. Şair, poetik sancılardan pek kurtulamamış olsa da “yeryüzü manzumesinde ruh ve madde arasında var olan sıkı ve mahrem ilişki”yi (1999: 481) şiir aracılığıyla çözümlenmeye başarmıştır.

¹ Bunlar Kuçuradı’nın “trajedi zıt kavramların yan yana gelmesiyle oluşur” tespitine somut bir örnektir.

Gilbert Durand, *Sembolik İmgelem* isimli eserinde insan için “homosembolicus” terimini kullanır. Çünkü insan, toplumsal yapıda var olan tüm değerleri, meydana gelen tüm değişimleri ve gelişmeleri simgeleyerek yaşar. Bilinçdışı, bireysel ya da toplumsal, simgesel yapılanmanın bir organıdır. Durand, insanın etrafındaki varlıkları/oluşumları simgeleştirerek bilinçdışına atmasını psikoloji ile açıklar. Kişi, hayati, psikososyal, antropolojik dengeyi oluşturmak ve varlık ile evreni dengelemek için simgeleştirme yoluna gider. Şair, hem varlığın anlamını aradığı hem de varlığı anlamlandırdığı yıllarda, varlık ile evren arasındaki dengeyi simgesel düşünce aracılığıyla yeniden kurgulayarak kendisini rahatsız eden düşüncelerden uzaklaşmayı denemiştir. Durand’a göre bilinçdışı, yaşananlarla dolu bir “güç”tür (1998:46). Bilinçdışının “güç” olarak tanımlanması, bunun insan yaşamı üzerindeki etkisi nedeniyledir. Bilinçdışı yaşananların ve bunlara ait deneyimlerin simgesel öğelerle kaydedildiği yerdir. Sanatçı, yaratma sürecinde benliğini ararken ötelediklerine geri döner ve onlarla yüzleşir. Psikanalistlere göre de sanat yapıtının ortaya çıkışında, bilinçdışı ile ait olduğu kişi arasındaki bu kaçınılmaz yüzleşme önemli bir etkiye sahiptir. Kurt Goldstein bu yüzleşmenin insan psikolojisi açısından sağlıklı olduğunu düşünenlerdendir. Ona göre, “bilinç, bireyin o an verili somut durumu aşabilme, o durumu, şartları birebir yaşamaktan çıkabilme yetisidir; insanın soyutlamaları ve evrenselleri kullanabilmesinin, dile ve sembollere sahip olmasının altında yatan yetidir” (aktaran May 2013: 16). Bilinç, her ne kadar olumsuzları depolasa da insanın zor durumdan kurtulmasını sağlayan bir yetenektir. Kişi bu yeti sayesinde yaratıcı/sanatçı sıfatını kazanır. Wellek de Durand ve Goldstein ile aynı sonuca varmıştır. İlham “yaratmanın bilinçdışı etkeninin geleneksel adıdır”(1993: 67) diyen Wellek, ilhamın bir yaratma eylemi olduğunu ve temel kaynağının bilinçdışı olduğunu belirtir. Necip Fazıl’ın bilinçdışını kuşatan, “ben” ve “ben”in yaşadığı çatışmalardır. Onun şiir serüveninde “ben”, kaygıları duyan ve onlardan kaçmaya çalışan esas özne konumundadır. May’e göre öznenin trajediden kurtulabilmesinin yolu “yaratıcı süreç içinde kendisinin bilincine vararak benliğini tekrar bulması[yla]” mümkündür (2013: 11). Şair, zıtlıklar üzerine kurduğu anlam dünyasında imgeler yaratıp başta kendi benliği olmak üzere varlığı anlamlandırmaya çalışarak trajediden uzaklaşmış; onun bu çabası, şiirinin tematik yapısı ve üslubunun belirleyicisi olmuştur.

Necip Fazıl’ın hayatını adadığı şiir serüveni içinde varlığın anlamını aradığı belli başlı kavramlar vardır. Yaşam, ölüm, dünya, insan, zaman, inanç, hakikat, Allah, akıl, düşünce, ayna şairin yaratıcı sürecin her döneminde -anlam değişimine uğramakla birlikte- ısrarla işlediği temel kavramlardır. Bu kavramlar etrafında seçilen kelimeler, yaratılan imgeler şiirinin anlam evrenini belirlemiştir. Ancak şairin değişen varlık algısı nedeniyle bazı kavramların anlam

değişimine uğradığı görülmektedir. Bunlar ayna, ölüm, yaşamdır. Hakikat, inanç, zaman, dünya, öte dünya, boşluk, akıl, düşünce ve insan kavramları ise şairin zihninin hep ilk tanımladığı şekliyle kalmıştır. Şairin bu kavramlara yüklediği anlamlar değişse de değişmese de seçtiği imgelerin, kaygılarından uzaklaştıkça daha bütünlüklü bir tablo oluşturduğu görülmektedir.

Necip Fazıl'ın şiirlerinde yaşam, kendisini var eden ve düzenleyen bütün unsurlarıyla yer alır. Bunun nedeni bireyin yaşadığı trajedidir. İçinde bulunduğu durumdan hoşnut olmayan trajik birey, istediği dünyayı mekân-zaman-insan üçgeni içinde yeniden kurgular. Tüm bu kavramların şairin hayal dünyasındaki tanımlamalarına geçmeden önce düşünce ile ilgili imgelerine yer vermek gerekir. Çünkü Necip Fazıl “mutlak hakikat”e varsa da düşünmekten vazgeçmemiştir. Bunun pek çok nedeni vardır. Kişilik özellikleri, çocukluğu, ailesi, babası, dedesi, annesi, yaşadığı dönemin siyasi yapısı, savaşlar, eğitimi, yatılı okul hayatı, Paris hayatı vs. onu çatışmaya, düşünmeye ve sonrasında daha iyisini aramaya itmiştir. Aşağıdaki tabloda, *Çile*'deki şiirlerde geçen düşünce/düşünmek ile ilgili imgeler kronolojik olarak sıralanmıştır. Bu imgelerin tamamı, şairin onun içinde bulunduğu durumdan hoşnut olmadığını gösteren negatif imgelerdir.

DÜŞÜNCE/DÜŞÜNMEK

Duvara ağ örmek, örümcek ağı, 1922	Dalga, 1926	İçin didiklenmesi, 1930
Kanı boğan iplik, bıçak, cinlerin düğünü, 1934	Güve, 1936	Kelepçe, kezzap, sülük, işkence, 1939
Başın terlemesi, yanması, 1939	Ulvi hastalık, 1947	Zehirli tütsü, 1958
Beyne kuyu açan burğu, 1963	Dırdır et-, 1976	Kan pıhtısı, 1976
Yara, 1977	Ekmek, 1977	Kan sızan pençe, 1978
Çılgılık, 1976	Zıpkın, 19825	Savaş, 1982
Azap, 1982	Kafasının çatlaması, 1983	

Necip Fazıl'ın günlük hayatında yaptığı sorgulamalar, şiir yazmaya başladığı günden itibaren tematik bir unsur olarak eserlerine yansımıştır. Bu sorgulamaların en derini “toprak üstü sürünge yaşayışını gerçek hayat sanan ve başını göğe kaldırmayan mağrur cüce”nin (2013: 66) kendi “ben”ine varması yolunda olmuştur. Şair, bu süreci şöyle anlatmaktadır:

O güne kadar muhasebem, her unsuriyle hassasiyetimi gıcıklayan koca bir konak, her ferdinin nereden gelip nereye gittiğini bilmediği uğultulu bir cereyan içinde, her ân iniltileyle açılıp örtülen mırıltılı kapılar arasında ve bütün bir ses, renk ve şekil cümbüşü ortasında, beş hassemın sınırlarını tırmalayıcı ve ilerisini araştıracı derin bir(melankoli) duygusundan ibaret. (2013: 38)

Şair, bu melankolik hâlin kendisini “mücerret, müphem, formülleşmemiş ve sisteme girmemiş” bir hayata ittiğini itiraf eder. Madde içi bir hayata dalmış olsa da hakikatten haber veren “fisıltılara, madde ötesi hayatın ihtarcısına ve gözü uyku tutmaz nöbetçisine” hep rastlar. Şairin duyduğu bu fisıltılar, ihtarlar onu sorgulamaya iten düşüncelerdir. Varoluşa dair sorgulamaların nedeni olan bu düşüncelere ait imgeler, Necip Fazıl'ın içinde bulunduğu ruh hâlinin ipucu olan kullanım unsurları olarak şiirin estetik yönünü kuvvetlendirmiştir. Onun yazma serüveni ömrünün son günlerine kadar sürmüştür. Şairin, bohem sancılarını en kuvvetli hissettiği yıllarda da mutlak hakikate ulaştığını düşündüğü dönemde de “düşünce” ile ilgili imgeler üretmeye devam ettiği görülmektedir. Şiirlerdeki ilk imgelerle sonrakiler arasında şairin içinde bulunduğu psikolojik değişkenlikle doğru orantılı olarak farklılıklar oluşmuştur.

Şair, “Örümcek Ağı” isimli şiiriyle düşünmeye, sorgulamaya başladığının haberini vermektedir. Varlığın anlamını aramaya başlayan şairin zihnini meşgul eden “dert”ler onun cevap aradığı sorulardır. Bunlar duvarı, yani şairin beynini âdeta bir örümcek ağı gibi sarmıştır. 1922 tarihli bu şiirde yer alan “örümcek ağı” imgesinden şairin ümitsiz ve bohem bir ruh dünyasında olduğu anlaşılmaktadır. Örümcek ağının sağlam olması ve avlanmak için yapılması, bu imgenin, şairin yaşadığı buhranın gelip geçici olmadığını ve kendisini tuzağa düşüren fikirlerin peşini bırakmadığını anlatmak için seçildiğini göstermektedir.

Necip Fazıl'ın beynini kuşatan düşünceler sonraki yıllarda “dalgalanmalar” halinde “iç didiklenmesi”ne sebep olmuştur. 1934 tarihli “Bu Yağmur” isimli şiir dalgalanmanın, didiklenmenin gittikçe arttığını anlatan imgelerle doludur:

Bu yağmur, bu yağmur, bir gün dinince,
Aynalar yüzümü tanımaz olur.

Bu yağmur, kanımı boğan bir iplik
Tenimde acısız yatan bir bıçak.
[...]

Bu yağmur, delilik vehminden üstün,
Karanlık kovulmaz düşüncelerden.
Cinlerin beynimde yaptığı düğün,
Sulardan, seslerden ve gecelerden

(1999: 300)

Türk edebiyatının trajik hayat yaşayan bir diğer ismi Tefvik Fikret'i rahatsız eden "yağmur damlaları"nın Necip Fazıl'a da rahat vermediği görülmektedir. "Kanı boğan iplik" gibi şairi düşünceye boğan yağmur damlaları bir süre sonra iyice artarak beynini "cinlerin düğün yaptığı" bir meydana çevirir. Bu meydan karanlıktır. Çünkü şairin zihnini rahatsız eden yağmur damlaları ile cinler onu sorgulamaya iten ve ona acı veren varlıklardır.

"Çile" isimli şiirinde "yepyeni bir dünya" ile tanıştığına vurgu yapan Necip Fazıl, bu şiirde yeni dünyaya ulaşma yolunda yaşadıklarını simgesel bir dille anlatır:

Deliler köyünden bir menzil aşkın,
Her fikir içimde bir çift kelepçe.
[...]
Bir fikir ki, sıcak yarada kezzap,
Bir fikir ki, beyin zarında sülük.
[...]
Gördüm ki, ateşte, cımbızda yokmuş,
Fikir çilesinden büyük işkence.

(1999: 17)

Yukarıdaki dizeler, şairin hakikati öğrenme mücadelesinde karşılaştığı zorlukları anlatmaktadır. Necip Fazıl "kelepçe, kezzap, sülük" gibi negatif imgelerle, çile çekmesine sebep olan düşüncelerin kendisine ne kadar acı verdiğini vurgulamıştır. Başlangıçta yağmur damlaları, su dalgaları ve iç didiklenmeleriyle başlayan düşünce akınları, sonraki yıllarda şairin zihnini kuşatan "kelepçe, sülük ve güve"ye, ardından da kronik bir hastalığa dönüşmüştür. Bu hastalık, 1983 yılına kadar her biri bir "çılgılık" a dönüşen düşüncelerle birlikte şairin beynine "azap"tan başka bir şey vermemiştir.

YAŞAM

Azgın deniz, 1927	Kurak çöl, 1928	İskele, 1930	Raks, 1939
Tüketilen varlık, 1940	Eksik, 1940		
Kubur faresi, 1947	Uyku, 1963	Üç beş nefes, 1972	Zindan avlusu, 1972
Delik kese, 1972	Püf desen kopacak iplik, 1972	Kısır döngü, 1973	Günah yolu, 1976
Tek kelime, 1977	Oyun, 1982	Emanet, 1982	Ecel ile boğuşmak, 1983

Necip Fazıl, yalnızca yaşadığı hayatı şiirleştiren bir şair değil, aynı zamanda şiirlerindeki hayatı da yaşayan bir şairdir. Vefa Taşdelen'e göre o, "Türk şiirinde kendi benini ve ben olma serüvenini en ileri düzeyde kendi şiirine taşıyan kişi[dir]" (2005:220). O, şiiri "duygulaşmış düşünceler" (1999: 478) şeklinde tanımlayarak eserleri ile yaşamı ve beni arasındaki bu sıkı ilişkiyi vurgulamıştır. Şairin telkin gücüne sahip olmasının önemli bir nedeni, şiirlerinin bu özelliğidir. "İçinde bizzat yaşanacak hayata ermek mi, onu hayâl edip beyaz yapraklar üstüne kelimeler dökmek mi? Bulunması gereken bizzat hayatı; asıl hayat... Onu bul da evvelâ yaşa, sonra yaz, yazabildiğin kadarını... Burada yaşayabilmekle yazabilmek beraber..." (2013: 70) diyen şair, şiirlerinde duygularla birlikte bunların ait oldukları kavramları da işlemiştir. Düşünce kuşatması altında tanımladığı kavramlar arasında yaşam da yer alır. Onun yaşamı nasıl tanımladığını gösteren tablo yukarıda verilmiştir. Bu tabloda, şairin ilk yıllarda yaşamı zorluk anlamı taşıyan imgelerle tanımladığı görülmektedir. Hayatının en buhranlı günlerini geçirdiğini belirttiği 1927-1928 yıllarında yaşam, mücadelenin zor olduğu "azgın bir deniz" ve "kurak çöl"dür. Necip Fazıl'ın, daha sonraki yıllarda yaşam için seçtiği imgeler arasında onun gelip geçiciliğini anlatan "iskele" vardır. Özellikle 1940'tan sonra kaleme aldığı şiirlerde kullandığı imgeler, şairin hakikati bulduktan sonra yaşama yüklediği anlamı yansıtan imgelerdir. Maddi âlemin hiçbir anlamı olmadığını fark eden şair, bu dünyaya ait yaşamı, insanın hakikate ulaşmasını engelleyen "uyku", onu kötü düşüncelere iten "kubur faresi", her an sona erecek "üç beş nefes"lik bir zaman dilimi ile "püf desen kopacak iplik", öte dünyaya faydası olmayan "delik kese" olarak imgeleştirmiştir. Ömrünün sonlarına yaklaştığı yıllarda ise kendisine ait canı "emanet" kelimesi ile imleyen şairin, yaşamın gelip geçiciliğine dikkat çekmek istediği görülür. 1983 tarihli "Ecel" isimli şiirinde kullandığı "ecel ile boğuşmak" imgesi ilginçtir, çünkü önceki yıllarda yaptığı tanımlamaların onu trajediden tam anlamıyla kurtaramadığı anlaşılmaktadır. "Yetişir boğuştuğum gece gündüz ecele / Allah Rahim ve Rahman, Allah Azze ve Celle" dizeleri, şairin yaşam ile ölüm arasındaki trajedisinin ömrünün son demlerinde de canlı olduğunun ifadesidir.

Freud, "[k]aygı kimi zaman başka semptomlara çokça bağlıdır, kimi zaman bağımsız olarak ürer, kimi zaman uzun sürer ve kalıcı bir hal alır" (2013: 112) ifadesiyle kaygının insan üzerinde uzun süreli bir olumsuzluğa neden olabileceğini vurgular. Özellikle nevroitik kaygılar tedavi edilmediği sürece insanın mutlu olması mümkün değildir. Bu tip kaygılar arasında yer alan yaşam ve ölüme dair kaygıların Necip Fazıl'ı ömrü boyunca kuşattığı görülmektedir. Tablolardaki imge yoğunluğu bunun somut bir göstergesidir.

ÖLÜM

Kalkılmaz uyku, 1925	Ebedi karanlığın mahzenine inmek, 1925	Sonsuz sefer, 1926	Acı yolculuk, 1928
Yeniden doğmak, dirilmek, 1930	Yolculuk, 1936	Gerçek, 1939	Çılgılık, 1941
Büyük randevu, 1958	Ölümsüz şarkı, 1962	Son durak, 1964	Ebedi gençlik, düğün, 1969
Düş, 1972	Sonsuzluk, 1972	Sultan ol-, 1972	Son perde, 1972
Tebessüm, 1973	Saklambaç, 1973	Şölen, 1973	Perdelerin inip kalkması, 1976
Şerbet, 1977	Ata binip gitmek, 1978	Kavuşmak, 1980	Bayram, 1982
Müjde, 1982	Semavi ülkelere uçmak, 1982		

Ölüm, Necip Fazıl'ın zihninde her daim canlı olan ve şairi düşünmeye iten kavramlardan biridir, çünkü "varlık"ı anlamlandırma çabasında yaşam gibi ölüm de önemli bir belirleyicidir. Bu iki zıt kavram üzerine yapılacak tanımlamalar, varlığı çözümlenmek ve gerçeğe ulaşmak için şaire yol gösterecektir. Yaşamın boşluğu karşısında ilahi varlığın gücüne tutunan Necip Fazıl'ın kendi yaşamına da ölümün mistik anlamı doğrultusunda düzen vermeye çalıştığı söylenebilir.

Necip Fazıl için "ölüm", her insanın yaşayacağı sıradan bir olaydır. Varoluş beraberinde her canlı için yokluğu da getirecektir. Bu yüzden şairin ölüm için seçtiği imgelerin ilk örnekleri arasında "kalkılmaz uyku", "acı yolculuk", "ebedi karanlığın mahzenine inmek" vardır. Bu örnekler, ölümün insanı maddi dünyadan ayıran bir son olduğunu imlemektedir:

Ey şimdi kara haber gibi bana yaklaşan,
 Sonra saadet olup yanımdan uzaklaşan
 Sesler, ayak sesleri, kesilmez çitirtular!
 [...]

Bir gün, sönük göğsüme düştüğü vakit başım,
 Benden ayrılıyormuş gibi bir can yoldaşım,
 Gittikçe uzaklaşan bu sesi duya duya,
 Yavaşça dalacağım o kalkılmaz uykuya...

(“Ayak Sesleri” 1999: 214)

Şairin ölüm üzerine yazdığı pek çok şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerde, onun ölümü hiçbir zaman unutmadığı, ancak ölüm algısının varlığa bakış açısına göre değiştiği görülmektedir. “Ayak Sesleri” isimli şiirde ölüm, akşam vak-

ti ayak sesiyle gelen korkutucu bir şeydir. Kara haber gibi gelen ölümden korkan şair, seslerin uzaklaşmasıyla birlikte rahatlar. Ancak her canlı gibi sonunda ölümü yaşayacağını, o bitmeyen uykuya dalacağını bilir. Şair, her ne kadar korksa da ölümü kabullenmiş görünmektedir. Bu kabulünü 1930 tarihli “Tabut” başlıklı şiirinde, ölümü her insanın yaşayacağını söyleyerek dile getirmiştir. Şairin, ölümün bilincinde olan tek canlının insanoğlu olduğu gerçeğine de vurgu yaptığı “Bakanlar bilir ki, bu boş tabutu / Yarı kendileri dolduracaklar” dizeleri, onun mistik dünyaya yöneleceğinin de habercisidir. Bu şiirin öncekilerden farkı, şairin ölümden sonraki hayata inandığını göstermesidir. “Ölenler yeniden doğarmış; gerçek! / Tabut değildir bu, bir tahta kundak” dizesinde tabut için “tahta kundak” imgesini kullanan şair, bu imgeyle ölümün aslında yeniden doğuş olduğu inancını okur ile paylaşmaktadır.

Edgar Morin'e göre, kaygı “dünyadan aşırı kopuşu, zamanın aşırı belirsizliğini, aşırı ölüm korkusunu dengeleyecek mitleri, büyüleri ve dinleri teşvik eder ve besler” (2007:125-126). Necip Fazıl'ın yaşadığı kaygılar, onun Abdülhakim Arvasi ve din ile buluşmasını sağlamış, bu sayede ölüm korkusundan uzaklaşan şair için ölümün anlamı değişmiştir. İlk şiirlerinde ölüm için olumsuz imgeler seçen şair, daha sonra ölümün kaçınılmaz ve sonsuz yaşam olduğunu sezdiyen imgeler kullanmıştır. Şair, kendisini hakikate ulaşma yoluna adadıktan sonra ise “ebedi gençlik”, “düğün”, “şölen”, “bayram”, “müjde”, “şerbet”, “tebessüm”, “semavi ülkelere uçmak”, “kavuşmak” gibi ölümün mutluluk olduğunu anlatan pozitif imgelere yer vermiştir. Bu imgeler, Necip Fazıl'ın hakikate ermek için ölümü sabırsızlıkla beklediği ve onu coşku ile karşılayacağına işaret etmektedir. Şairin yaşama ve ölüme yüklediği anlam, onun yaşadığı dünya ile öte dünya tanımlamalarını da belirlemiştir. Yaşamı değil, ölümü tercih eden şairin mekân olarak tercihi elbette öte dünyadır, çünkü öte dünya “ebedi tazelik yeri”, “sonsuz hayat”ın yaşandığı yer, “öz vatan”dır. Ona göre mutluluk öte dünyada yaşanacaktır: “Mutlu adam, dünyayı bir acı gurbet bilen / Öz vatan pınarında, ölümü şerbet bilen” (“Mutlu” 95).

DÜNYA

Gurbet, 1923	Ücuz muşamba dekor, deliler köyü 1939	Mundar kafes, 1949	Havan, 1972
Balı zehirli yalancı petek, 1972	Ayrılık bölgesi, 1972	Gece konu yapıtı bir üfürük eser, 1972	Bitpazarı, 1973
Sırlar perdesi, 1974	Mayın tarlası, 1974	Kara yalnızlık madeni, 1982	Yalan, 1982
Cam kırığı döşeli mekân, 1982	Kuyu, havasız çömlek, 1982		

Yukarıdaki tabloda görülen imgeler, Necip Fazıl'ın maddi dünya kabulünü yansıtmaktadır. Şair, doğanın üstün gücü karşısında düştüğü buhrandan yine onun bir parçası olan yaşadığı mekânı tanımlayarak kurtulmaya çalışır. Necip Fazıl'ın bu çabasının özellikle mistik bir ruh haline büründükten sonra başladığı görülmektedir. Hakikati nerede arayacağını farkına varan şair, 1970'ten sonra yazdığı şiirlerde maddi dünyanın insanı "gerçek" olandan uzaklaştıran bir mekân olduğuna dikkat çekmiştir.

Ölüm dedikleri, ölünceye dek;
Dünya, balı zehir, yalancı petek.
(“Orada” 1999: 115)

Mayın tarlasına düşmüş deliyim, hudutta;
Gözüm, sekizinci renk ve dördüncü buutta
(“Deli” 1999: 284)

Necip Fazıl, yukarıdaki şiirlerinde bu dünyadaki nimetleri “zehirli bal”, dünyayı da “yalancı petek” ve “mayın tarlası” olarak imgeleştirerek insanın maddi dünya üzerinde yaşadığı nefis savaşına dikkat çekmiştir. Dünya tatlı nimetleriyle insanı kandırıp mayınlara yani günahlara iten sahte bir mekândır. Şair, bu dünyada mutlu olmadığını, asıl mutluluğu öte dünyada yaşayacağını “Aralık Kapı” isimli şiirinde şu dizelerle anlatır: “Bu dünya bir kuyu, havasız çömlek / Daralıyorum! [...] Kapımı, buyursun diye o Melek / Aralıyorum!” (1999: 133). Gelip geçici olan bu dünya bir gün yok olacak ve herkes asıl yaşam mekânı olan öte dünyaya göçecektir. Necip Fazıl, “Eser” isimli beyitinde yaşadığımız dünyanın geçiciliği ile ilgili bu inancı anlatmak için dünya yerine “gecekondu yapısı”, “üfürük eser” imgesini seçmiştir. Kibleden gelecek rüzgâr yani Allah'tan gelecek emirle bu çürük yapı yıkılacak ve insanoğlu sevapları ya da günahları doğrultusunda yeni mekânda yeni yaşamına başlayacaktır.

Necip Fazıl, hem kendisi hem de Türk şiiri için ayrı bir yere sahip olan “Çile” isimli şiirindeki yayılğan imgelerle, zihninde var olan dünya ve yaşam tablosunu somutlaştırmıştır. Şaire göre yaşam “hikâyesi zor bir oyun”, dünya da bu oyunun sergilendiği “muşamba dekorlu sahne”dir. Bu oyunda zaman insanın aleyhine işlemektedir, çünkü insan yalan dünyaya teslim olmuştur. Kendisi de özellikle Paris yıllarında bu durumu yaşayan şair, içinde bulunduğu hâli hatırlayarak zaman için “vehim” imgesini kullanmıştır. Bu sahnede sergilenen oyun insanı eğlendirmez, aksine vehme iter. Oyun sona yaklaştıkça insanın korkuları da artmaya başlar:

Bu nasıl bir dünya hikâyesi zor;
Mekânı satıh, zamanı vehim.
Bütün bir kâinat müşamba dekor,
Bütün bir insanlık yalana teslim.
(“Çile” 1999: 17)

ZAMAN

İplik, 1926	Tahtayı kemiren kurt, 1927	Havan, 1930	Korkunç daire, 1947	Deli gömleği, 1969
Musiki, 1978	İşvebaz, 1982	Kaçak hayalet, 1982	Hazin çark, 1982	

Zaman, Necip Fazıl şairinin anlam dünyasını belirleyen yapının önemli bir parçasıdır, çünkü şair, “ben” arayışını, metafizik dünyayı ve gerçek olanı yaşam-zaman döngüsü içinde bulmaya çalışmıştır. Başlangıçta yaşam-zaman ilişkisini, zamanın olağan devinimi ile açıklayan şairin daha sonra zamanın her şeyi etkileyen felsefi bir kavram olduğuna dikkat çektiği görülür. Şairin zaman odaklı imge düzeneğindeki ilk örnekler, zamanın akıcılığına işaret eden bir anlam evrenine sahiptir. Zamanın bu gerçekliğini anlatmak için yaşam, zaman ve insan arasındaki ilişkiyi yansıtan özgün imgeler kullanmıştır. “Şehirlerin Dışından”, bu ilişkinin anlatıldığı ilk şiirlerinden biridir. Bu şiirin etkileyiciliği, şehir hayatına sıkışıp kalmış her insanın düşlediği bir ömrü anlatmasından gelir. Şair, şehirde yaşayan insanlara seslenerek onları “şehirdeki cam gözlü devlerin” yani binaların gizlediği âlemi keşfetmeye çağırır, çünkü yaşam “başı görünmez doğum ile sonu ölçülmez hayat arasındaki” kısacık bir zaman dilimidir. Şair, herkesin bildiği ama unuttuğu bu durumu “iplik” imgesini kullanarak anlatmıştır. Buna göre zaman ip, mevsimlerse bu ipteki boğumlardır. İnsan ipte ilerledikçe farklı mevsimler yaşayacak ve sonunda başladığı yere geri dönecektir:

Hiç şaşmayan bir saat
Gibi işler tabiat,
Uyarak kalbimize.
Mevsimler boğum boğum,
Zamanın ipliğinde.

(1999: 177)

Yaşamın değişmez döngüsü, Necip Fazıl şairinin en çok işlenen temalarından biridir. Şair, doğadaki döngüyü “yuvarlak”, “daire”, “çark” imgeleriyle anlatmaya çalışmıştır. Bu imgeler, şairin zamana yüklediği anlamın kuşatılmışlık ve olumsuzluk özelliği taşıdığını göstermektedir. Şair, “Çile” isimli şiirde yaşadığı çatışmayı, varlığı tüm ayrıntılarıyla sorgulayarak anlatır. Dünya, yaşam, zaman, ben, hakikat vs. bu şiirde anlamı aranan unsurlardır. Bunlar arasında zaman, varlığı kuşatan hâkim öge durumundadır. Bu nedenle Necip Fazıl, “daire” ve “çark” imgelerini seçmiştir. Zaman, başlangıç noktası belli ama sonu belirsiz bir daire gibidir. Doğum ile başlayan dönüş bir süre sonra ritmik bir

hâl olarak devam eder. Ancak şair zamanın bu ritmik yapısından hoşlanmaz, çünkü bu durum onu kaygı kaynaklı hastalıklı bir ruh hâline itmiştir. Zihinde belirsizliğe neden olan bu yapının, şaire hem merak hem de korku yaşattığı, “Çile” şiirinin şu dizelerinde görülmektedir:

Bu nasıl bir dünya hikâyesi zor;
Mekânı bir satıh, zamanı vehim.
[...]
Zamanın rakısı ne, bir yuvarlakta?
Sonum varmış, onu öğrensem asıl?
(1999: 17)

Necip Fazıl, “Evim” isimli şiirinde de zamanın insan üzerindeki olumsuz etkisini kaleme almıştır. Huzurlu bir ev hayatının tasviriyle başlayan şiirin bütünlüğü, zamanın hatırlandığı dizelerde bozular. Huzurlu ve mutlu saatler, asma saatin sesiyle birden durur. Kendisini asma saatin tıktıklarıyla hatırlatan zaman, yaşanan mutlu anı durdurur. Zamanın hazin çarkı insana sonunu hatırlatarak onu olumsuz bir ruh hâli içine sokar. Şair, zaman için “hazin çark” imgesini kullanarak, tüm insanları içine alan bu kısır döngüden şikâyet eder: “Semaverde huzuru besteleyen bir şarkı / Asma saatte tık tık zamanın hazin çarkı” (1999: 333).

Zamanın bir diğer özelliği de insanları kandırmasıdır. Her varlığı içine çeken bu çarkın özelliği geçmişi canlı tutmasıdır. Kişi çarkı tamamlarken geçmişte yaşadıkları ile yeniden karşılaşabilir. Bu karşılaşmayı “eskinin boyna kement atması” olarak imgeleştiren şair, kişinin yaşadıklarından kurtulamayacağını anlatmaya çalışır. Bu nedenle zaman, insanı yöneten “gizli fettan”, “köle biçimli sultan” olarak betimlenir:

Zaman bir işvebaz, kaçak hayalet;
Eskiyenin kement atar boynuna.
Ne pişmanlık tanır, ne af, ne mühlet;
Ancak fatihinin girer koynuna.
Niyeti gizli fettan
Köle biçimli sultan...
(“Saat” 1999: 277)

Necip Fazıl’ın zaman için kullandığı özgün imgelerden bir diğeri “deli gömleği”dir. Şair, “Karacaahmet” isimli şiirinde mezarlığı “inanç, iman, ölüm, hayat, zaman, mekân bağlamında temel bir gösteren” olarak ele almış ve yaşam ile ölümü bu simge aracılığıyla anlatmıştır (Narlı 2013:97). Sırların gizli olduğu bu sahici belde, şaire gerçekleri fısıldamaktadır. Bunlardan biri de zamanla ilgilidir. Karacaahmet, şaire zamanın bir “deli gömleği” olduğunu söyler. Bu imge zamanın insanı kuşatan ve kısıtlayan özelliğini sezdirmektedir. “Çile” isimli şiirinde dünya için “deliler köyü”, insan için “deli” imgesini kul-

lanan şair, aradan otuz yıl geçtikten sonra bu anlamı bütünleyen “deli gömleği” imgesini seçmiştir: “Zaman deli gömleği, onu yırtan da ölüm / Ölümde yekpâre ân, ne kesiklik, ne bölüm” (“Karacaahmet” 1999: 171). 1982 tarihli “Visal” isimli şiirinde ise insan için “pösteği sayan deli” imgesini yeğleyen şair yine maddi dünyanın gelip geçiciliğine ve insanın bu dünyada boşa zaman geçirdiğine değinmiştir.

Necip Fazıl'ın 1936 tarihli “Zaman” şiirindeki zaman ile ilgili sorgulamaları, ilerleyen yıllarda zamanın her yerde olduğu felsefi düşüncesini bütünleyen “Boşuna gezmişim, yok tabiatla / İçimdeki kadar iniş ve çıkış” dizeleriyle buluşmuştur (“Çile” 1999: 19). Şairin isteği, Bergson'un tanımıyla fiziksel zamanın döngüsünden kurtulup mistik zamana varmaktır. Bergson'un “öznenin kendi realitesi” dediği “süre”ler, Necip Fazıl'ı kendi hayatını kurmaya yöneltmiştir. Bu süreçte, madde ile ruh arasında gelgitler yaşayan şairin zamanın dinamik yapısından kolayca sıyrılamadığı, acısını fizik ötesi âleme ölüm ile varacağını düşünerek hafifletmeye çalıştığı görülür.

İNSAN

Serseri, 1924	Yolcu, 1935	Hamal, 1939	Tılsımlı kütük, 1939	Köle, 1952
Varlığın ispatı, 1972	Şaşkın, 1972	Kamış, 1972, 1976, 1983	İdam mahkûmu, 1972	Allah'ın tecellisi, 1976
At, 1976	Cezalı varlık, 1976	Böcek, 1978	Maymun soyu, 1978	Laf dostu, 1980
Çile yabancı, 1980	Pösteği sayan deli, gaffet yükü, 1982	Akıl tutsağı, 1983	Mesut zalim, mağrur cahil, 1983	Münzevi balık, 1983

Necip Fazıl, yaşamı anlamaya çalışırken onun önemli bir parçası olan insanı da tanımlamıştır. Şiirinin ilk örneklerinden son örneklerine kadar insanı sahte dünyaya düşmüş aciz bir varlık olarak ele alan şair, bu acizliği bazen yaşadığı çatışmaların bazen de tasavvufi düşünce sisteminin kaynak olduğu imgelerle dile getirmiştir. İki farklı kaynağın şiire eş zamanlı yansımaları, şairin bu dünya ile öte dünya arasına sıkışan “ben”i nedeniyledir. Önceleri “serseri”, sonrasında yaşam ile ölüm arasındaki “yolcu” kimliğiyle karşımıza çıkan insan, ilerleyen yıllarda hakikat ateşiyle yanan “tılsımlı bir kütük”, Allah'ın tecellisi ve onun adını zikreden bir “kamış” hâlini alır. Ancak Necip Fazıl'ın insan ile ilgili asıl anlatmak istediği, maddi dünyada bitmeyen mücadelesidir. Bu nedenle şair, insanın mücadelenin yenilen tarafı olduğunu gösteren imgeler kullanmıştır.

Buna göre insan, “iradesini kontrol edemeyen, dizginleri başkasının elindeki at”, “düşünerek boşa vakit geçiren, pösteği sayan deli”, “kaderin çizdiği hayatın dışına çıkamayan münzevi bir varlık” ve “cezalandırılarak en dibe gönderilen canlı”dır. Necip Fazıl’ın insanı negatif imgelerle anlatmasının nedeni, 1983 tarihli “İnsan” başlıklı beyitiyle açıklanabilir. Şaire göre, varlığın sırrını bilmeyen insanın yaşamda mutlu olması çok zordur, çünkü yaşam mücadele etmesi çok güç olan “azgın bir su”dur. Eksik yaratılan insanın “kırık bir tekne” misali azgın suda yol alması mümkün değildir: “İnsan, bir mes’ut zâlim, insan bir mağrur cahil / Tekne kırık, su azgın ve kayıplarda sahil” (1999: 107).

Mücadeleye güçsüz taraf olarak başlayan insanı yöneten iki şey vardır: Bunlardan biri akıl, diğeri ise imandır. Necip Fazıl için birbirinin zıttı olan bu kavramlardan akıl, insanı yorar, hakikatten uzaklaştırır, mutsuz eder; iman ise ona ebediyet neşesini yaşatır. Şair, Arvasi’den önce de sonra da akıl hakkında aynı düşüncededir. Aklı reddetmez ancak onun yetersiz olduğunu ısrarla vurgular.

AKIL

Cüce, 1939	Kepçe, 1939	Çürük diş, 1927	Sorgulama aracı, 1972
Yırtık çuval, 1972	Hiçin kırık kanadı, 1972	Küfe, 1973	Daracık koğuk, 1982

Necip Fazıl’ın “Akıl” isimli beyitinde, akli “cüce” imgesiyle küçümsediği görülmektedir: “Cüce akıl, bilmece salıncağında çocuk: ‘Bir ufacak fıçı, içi dolu turşucuk’” (1999: 347). Şair, hakikati “bilmece salıncağı”na, akli salıncaktaki çocuğa benzetmiştir. Dünyada var olan düzen ve denge aklın çözemeyeceği bir sırdır. Arkasında kusursuz bir yaratıcı olan dünya, akıl için sadece bir oyun yeridir. Şair, bu düşüncesini “cüce”, “çocuk”, “salıncak”, “bilmece” imgeleriyle ve çocuk odaklı imge düzeneğini destekleyen tekerleme sayesinde etkili bir anlatım ile okuyucuya sunmuştur.

1930’lu yıllarda hakikati yüceltirken akli küçümseyen Necip Fazıl’ın 1972 tarihli “Eski Rafta” isimli şiirinde felsefi sorgulamalar yaşadığı, içinde bulunduğu buhranın sebebi olarak akli işaret ettiği görülür. Bu şiirdeki öznenin akli ölüm ile ilgili sorularla doludur. Şairin bu nedenle mutsuz olan özneye öğüdü bir an evvel akıl etmektan yani düşünmektan vazgeçmesidir. Çürük bir diş gibi insana acı vermektan başka bir işe yaramayan aklın insan yaşamında yeri olmamalıdır: “Çekilmez akılda bu kadar sancı / Akıl bir çürük diş, at, kurtulursun!” (1999: 118). Bu tarihten sonraki şiirlerinde, aklın tüm sorgulamalarının boşuna olduğuna ilişkin imgeler vardır. “Dayan Kalbim” isimli şiirinde

kalbi, hakikat peşinde yanan şair, bir süre sonra aklın yetersizliğini anlayarak onu “yırtık çuval” ve “sökük dağarcık” imgeleriyle karşılamıştır. Akıl için hakikatin sırrını taşımak, yırtık bir çuvala yük taşımak gibi imkânsızdır. Şairin “Tablo” isimli şiirinde de aklın yetersizliğine dikkat çekilir: “Ölümü sığdıramaz / Akıl daracık koğuk” (1999: 131). Bir cenaze evinin tasvir edildiği bu şiirde, ölümün akla sığmayacak kadar büyük bir olgu olduğu anlatılır. Buna göre akıl, “daracık bir koğuk”tur ve buraya ölümün girmesi mümkün değildir. Necip Fazıl, bu imgeyle hem ölümün mistik dünyadaki derin anlamını hem de insanoğlunun ölümü kabul etmeyişiğini vurgular.

Sonuç

Yaşananların zihinde yarattığı etki ve bıraktığı iz, simge ve imgenin temel oluşum nedenidir. İnsan, fiilen ya da düşünsel olarak yaşadıklarını, etkilenme derecesiyle doğru orantılı olarak belleğine kaydeder. Simge ve imgeler bu kaydı sağlayan ipuçlarıdır. Yahya Kemal'in Üsküp'ü ezan sesiyle, Bedri Rahmi'nin memleketini renklerle, Sait Faik'in İstanbul'u insanla hatırlaması, yaşantı ile simge ve imge arasındaki zorunlu ilişkiye örnektir.

İnsanın belleği her ne kadar dış dünyaya ait verilerle dolsa da, dış dünyanın gerçekliği değişir. Bu değişim olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bellekteki gerçek ile insanın bunu algılayış, kabulleniş biçiminin uyumu, onun mutluluğuna, uyumsuzluğu ise huzursuzluğuna sebep olur. Burada çatışma başlar. İnsanın isteği, bu çatışmanın sebebini bulup çözüm üretmek ve mutlu olabilmektir. Necip Fazıl'ın ele aldığı temel kavramlar için seçtiği imgeler, onun istek ve arzuları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Özellikle 1972'den sonra kendiyile başbaşa kalmayı tercih etmesi, uyumsuzluğun huzura doğru yöneldiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Şairin bu amaçla kullandığı imgeler, onun yaşadığı deneyimlerden, felsefi ve dini temelli fikirlerinden kurulu zihni yapısına ait somut bir tablo oluşturmuştur. Bunun arka planında “boşluk” kaygısı ve çatışma nedeni, “hakikat” varlık nedeni, “akıl” insanı bohem hayata iten sebep, “iman” insanı nefsten kurtararak yaşama hazına varmasını sağlayan neden olarak yer alır. Şairin zihin dünyasına vehim ve şüphe hâkimdir. Bu soyut kavramlar çoğunlukla negatif imgelerden hareketle şöyle anlamlandırılmıştır:

Yaşam	→	çile
Ölüm	→	çileden kurtuluş
İnsan	→	çile mahkûmu
Dünya	→	çile mekânı
Öte dünya	→	huzur yeri
Zaman/akıl	→	çile nedeni
İman	→	çileden kurtuluş çaresi

Çile isimli esere ait bu tablonun merkezindeki simge “çile”dir. Şair, çile çekmeyi kişisiyle, mekânıyla, sebep ve sonuçlarıyla metonimik bir bütünlükle kaleme almıştır. Bu bütünlük içinde dikkati çeken öznedir. Necip Fazıl, şiirlerinde benliğine yenik düşen, varlığı anlamlandırmaya çalışan, mistik zamanın özlemiyle ölümü bekleyen ve sanat yapma amacı olan birçok özneyi işlemiştir.

Şair, temelinde varoluş kaygısı bulunan çile hallerini zıt kavramlarla tanımlayıp aşmaya çalışmıştır. Bu tercih hem varlığı hem de kendisini tanımlamada anlam kapısının kilidi olmuştur. Necip Fazıl şiirinin anlam kapısından girildiğinde, hakikatin “ölüm”, “iman”, “öte dünya”; sahte olanın ise “yaşam”, “akıl”, “maddi dünya” olduğu görülür. Zaman ise insanın gerçek ile sahte ayrımını yapmasını engelleyen kuşatıcı bir varlıktır. Şair, bu kuşatılmışlığı yaşam, insan, zaman ve akıl etrafında oluşturduğu “daire” metaforuyla anlatmıştır. Yaşamın her insan için doğum ile ölüm arasındaki kısır döngü olması, zamanın bu hazin çarkın işleteni olması, aklın tüm çabalarına rağmen bu döngünün nedenini çözemeyecek oluşu ve insanın bu düzenin tutsağı olması, şairin başı ve sonu belli olmayan “daire”yi metafor olarak seçmesinin gerçek nedenleridir. Amacı kendini/insanı bu çıkmazdan kurtarmak olan Necip Fazıl’ın *Çile* isimli eserinde yer alan imgeleri, anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde kullandığı görülmektedir. Bu bütünlük içinde şairin, benlik arayışı, varlığı anlamlandırma çabası, bu iki süreçte yaşadığı boşluk ve çatışma hâlini imleyen unsurların çok anlamlılık sergilememesinin nedeni, onun şiiri hem kendine hem okura yönelik bir telkin aracı olarak kullanmasıdır. Şiiri “mutlak hakikati aramak” olarak tanımlayan Necip Fazıl’ın, maddi dünyanın yükünden mistik dünya sayesinde kurtulmaya ve çatışma hâlinden hakikati yaşayacağı huzur hâline şiir ile varmaya çalıştığı görülmektedir.

Kaynaklar

- Durand, Gilbert (1998). *Sembolik İmgelem*, Çev. Ayşe Meral, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Freud, Sigmund (2013). *Psikanaliz Üzerine*, Çev. A. Avni Öneş, İstanbul: Say Yayınları.
- Kısakürek, Necip Fazıl (1999). *Çile*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- (2013). *O ve Ben*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kuçuradi, İoanna (1999). *Sanata Felsefeyle Bakmak*, Ankara: Ayraç Yayınevi.
- May, Rollo (2013). *Yaratma Cesareti*, Çev. Alper Oysal, İstanbul: Metis Yayınları.
- Morin, Edgar (2007). *Yitik Paradigma: İnsan Doğası*, Çev. Devrim Çelinkasap, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Narlı, Mehmet (2013). "Mezarlık", *Türk Dili* 737, s.97-100.
- Okay, Orhan (2014). *Necip Fazıl, Sıcak Yarada Kezzap*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1998). "Şiir Hakkında I", *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Haz. Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları, s.13-17.
- Taşdelen, Vefa (2005). "Necip Fazıl'ın Çilesi, Şiiri ve Poetikası Arasındaki İlişki Üzerine", *Hece* 97, s.214-222.
- Wellek, René (1993). *Edebiyat Teorisi*, Çev. Ömer Faruk Huyugüzel, İzmir: Akademi Kitabevi.

ABSTRACT

Necip Fazıl Kısakürek's World of Meaning in the Light of *Çile*

Necip Fazıl Kısakürek stated that he had written his poems by “intuition” and “thought”. He defined his poetry as smoking out of a main comprehension of art. These expressions stemming from the poetics of the poet mean both his poems are based on dilemmas created by intuition and thought, and have a studious construct. In every period, Necip Fazıl achieved to attract the attention of the reader with both the images that he chose and the effective sound. It is seen that Necip Fazıl chose words which create depth in meaning in order to reach the “ideal poetry”. Those words completed one another in order to form unity and create a world of meaning. Image is one of the dominant elements in Necip Fazıl's poetry, which provides depth in meaning and unity. The poet's fluctuating world of emotion and opinion is hidden behind the meticulously chosen images. Necip Fazıl's struggle to make sense of the existence, world and life, and the individual consequence of his struggle emerges as the meaning behind the image is deciphered. In this article, the world of meaning in Necip Fazıl's *Çile* is analyzed by determining images.

Keywords: Necip Fazıl, *Çile*, poetry, poetics, meaning, image